

MIKÓ IRÉN–FURKA ISTVÁN

A DEBRECENI EGYETEM SEBÉSZETI MŰTÉTTANI TANSZÉKÉNEK TÖRTÉNETE (1951–2017)

HISTORY OF THE DEPARTMENT OF OPERATIVE TECHNIQUES AND SURGICAL RESEARCH, FACULTY OF MEDICINE OF THE UNIVERSITY OF DEBRECEN. The Authors describe the establishment of the four Institutes of Surgical Anatomy and Operative Techniques in the 1951/1952 academic year in the Hungarian Medical Faculties. Then they introduce the 3 eras of the Institute in Debrecen: I. 1951–1986. (directed by Dénes Nagy from 1951 till 1953 and György Bornemisza from 1953 till 1986), II. 1986–2000 (directed by István Furka), III. 2000–2013 (directed by Irén Mikó). During that time the Institute had different names: 1. 1951–1972: Institute of Surgical Anatomy and Operative Techniques, 2. 1972–2000: Institute of Experimental Surgery, 3. 2000–2004: Institute of Operative Techniques and Surgical Research, 4. 2004– Department of Operative Techniques and Surgical Research. The Authors review the wide spectrum of the educational and research work during the past (almost) 60 years. The Reader can have insight into the development of the Department, the accession of territory, the work of the Microsurgical- and Laparoscopic Educational and Training Centers and can get acquainted with the museums of the Department established by Prof. István Furka and Prof. Irén Mikó: Museum of Surgical Suture Materials, Exhibition of Surgical Staplers' History, Sun Lee Microsurgical Museum, Memorial Place for Janos Veres (inventor of the Veres-needle that is used for laparoscopic interventions worldwide).

A Tájézatómiai és Műtéttani Intézetek létrejötte Magyarországon

Magyarországon, a négy orvosegyetemen (Budapest, Debrecen, Szeged, Pécs) a Tájézatómiai és Műtéttani Intézetek az Egészségügyi Minisztérium 1951. november hó 29-én kelt 3040/P/12/1951. II.1. sz. rendelete alapján 1951. évi december hó 1-jei hatállyal jöttek létre (részben szovjet biztatásra, utasításra és be nem vallottan a III. világháború előkészületére tekintettel), azzal a céllal, hogy azokat az alkalmazott anatómiai és sebészeti műtéttani alapismereteket, melyeket a klinikákon betegeken nem lehetett oktatni, elsajátíthatassák az orvostanhallgatók.

Budapesten a tanszék megbízott vezetője dr. Bornemisza György, Szegeden dr. Petri Gábor, Pécsen dr. Karlinger Tihamér, Debrecenben dr. Nagy Dénes lett. Az 1951/52. tanév II. félévében kezdték meg az intézetek működésüket. 1953. március 1-jén Budapestre dr. Nagy Dénest nevezték ki tanszékvezetőnek, míg Debrecenben ugyanezt a megbízást dr. Bornemisza György nyerte el a kiírt pályázatok alapján (tulajdonképpen Budapest és Debrecen között vezetői csere történt).

1953 szeptemberében az intézetek nevei Sebészeti Műtéttani és Anatómiai Intézetre változtak.

Petri Gábor elévülhetetlen érdeme, hogy a szükséges klinikai anatómia és műtéttani ismeretek mellett – két féléves tárgy révén, mely szigorlattal záródott – megteremtette az intézetekben a sebészeti kísérletek lehetőségeit, melyet csak a debreceni és a pécsi intézet követett. Budapesten bár a személyi állomány megvolt, a hely nem adatott meg ilyen típusú munkára. Szegeden sebészi pathophysiologiai kutatások (ileus-shock) indultak, melyek során a physiologiai szemléletet kívánták érvényre juttatni a sebészetben, megteremteni ezzel a mindennapi munkában is a kutatás és klinikum egységét. Pécsen, kezdetben csontgyógyulási, majd érplátsi kutatások folytak. Török Béla vezetésbeli belépésével keringési-*myocardialis infarctus* modellek sebészi problémáinak megoldására való törekvés, míg Debrecenben Bornemisza György irányításával a szövetbarát műanyagok alkalmazhatósága, valamint szerv- és szövettartósítások és pótlások jelentették a kutatások fő irányát, egyéb kutatások mellett.

A sorozatos oktatási reformok visszaszorították az intézetek oktatási jellegét, így 1972-től ugyancsak Petri Gábor javaslatára az intézetek névváltoztatása Kísérletes Sebészeti Intézetre megerősítette, hogy ezek az intézetek a kutatás irányába mozdultak el.

Az egyre izmosodó kísérleti munka fórumot követelt magának, s így az 1966-ban megalakult *Société Européenne de Chirurgie Experimentale* után egy évvel, 1967-ben a debreceni intézet megszervezte hazánkban is az I. *Kísérletes Sebészeti Kongresszust* Hajdúszoboszlón Bornemisza György elnökletével, Furka István titkárságával. Az akkori elhatározást követően két évenként kerültek azóta is megrendezésre ezek a kongresszusok, mindig a *Magyar Sebész Kongresszusok* rendezését követő évben. Természetesen ekkor alakult meg a Magyar Sebész Társaság Kísérletes Sebészeti Szekciója (akkori néven Szakosztálya) is, melynek teljessítménye az egyetemes magyar sebészetet gyarapítja.

Petri Gábor professzor elévülhetetlen érdemeit megörökítendő a Kísérletes Sebész Szekció vezetősége megalapította a szekció legnagyobb elismerését jelentő Petri Gábor Emlékérmét azon kiemelkedő oktatók és kutatók számára, akik alkotómunkával teli iskolateremtő életpályájuk során a sebészettel szorosan kapcsolatban álló szakterületeken kimagasló oktató és tudományos eredményeket értek el.

Dr. Nagy Dénes professzor az 1964. október és 1965. május közötti Nyugat-Németországi tanulmányútról nem tért vissza, s így 1966. február 16-án a Budapesti Egyetem Egyetemi Tanácsa az intézet „szüneteltetését” szavazta meg 1966. június 30-tól. Ez időszaktól kezdve Magyarországon három ilyen jellegű intézet működött.

A budapesti Semmelweis Egyetem 2009. június 9-i Kari Tanácsának egyhangú döntése alapján 2010. július 1-jétől újraindult az intézet, s azóta ismét négy műtéttani intézet működik Magyarországon, a négy orvosegyetemen. Mindegyik helyen eltérő az elnevezése, a Szegedi Tudományegyetemen – Sebészeti Műtéttani Intézet, a Pécsi Tudományegyetemen – Sebészeti Oktató és Kutató Intézet, a Debreceni Egyetemen – Sebészeti Műtéttani Tanszék, a Semmelweis Egyetemen – Kísérletes Sebészeti és Műtéttani Intézet.

Az idők folyamán vezetői változások is történtek. Szegeden Petri Gábort 1984-ben Nagy Sándor követte, majd 1997-től Boros Mihály vette át a vezetést. Pécsen Karlinger

Tihamért 1964-től Török Béla, 1994-től Róth Erzsébet, 2007-től Wéber György, 2011-től Jancsó Gábor váltották. Debrecenben Nagy Dénest és Bornemisza Györgyöt követően, 1986-tól Furka István, 2000-től Mikó Irén kapott vezetői megbízást, míg 2013-tól Németh Norbert a tanszék vezetője. Budapesten a szüneteltetés után, 2010-től Wéber György az intézetigazgató.¹

A debreceni intézet történetének korszakai

I. korszak (1951–1986)

Bár hivatalosan az említett 1951. december 1-jei határozat alapján alakultak meg ezek az intézetek, meg kell jegyezni, hogy a Debreceni Magyar Királyi Tudományegyetem Orvosi Kar Sebészeti Klinika igazgatója, Hüttl Tivadar sebész professzor már ezt megelőzően is nagy súlyt fektetett a sebészeti műtéttan oktatására. Kinevezését követően – az 1923/1924. tanévtől kezdődően – a „sebészet” tantárgy mellett már a „sebészeti műtéttan” is szerepelt tantárgyként, mint ahogyan ez korabeli lecke-könyvekből kiderül.² A sebészeti műtéttani gyakorlatokat a Törvényszéki Orvostani Intézet hátsó bejáratánál lévő, egyik helyiségében szervezték meg. Hüttl professzor egyik munkatársa, dr. Loessl János sebészeti műtéttanból 1927-ben egyetemi magántanárrá habilitált, és a tantárgy oktatója volt. Hüttl Tivadar professzor 1935-ben még – akkori szóhasználattal – „feliratot” is intézett az akkori kultuszminiszterhez, mivel nem volt elég tetem a műtéttan oktatásához.

1951-ben az Egészségügyi Minisztérium II.1400/T/2–5. sz., a tájánatómiai és műtéttani intézetek beindítása tárgyában hozott rendelete az alábbiakat tartalmazta: „[...] a tájánatómiai és műtéttani intézetek működését csökkentett mértékben ugyan, de f. évi

1./a ábra. Nagy Dénes a Tájánatómiai és Műtéttani Tanszék első, megbízott vezetője volt 1951. december hó 1-től 1953. március 1-ig.

¹ BOROS Mihály, *50 éves a Szegedi Tudományegyetem Sebészeti Műtéttani Intézete, Szeged 1951–2001*, Szeged, 2001; FALLER József, *A kísérletes sebészet szerepe a graduális és posztgraduális sebészképzésben*, Petri Gábor Emlékelőadás, MST Kísérletes Sebészeti Szekció XXIII. Kongresszusa, Budapest, 2011; FURKA István, *Kísérletes Sebészeti Intézet története 1986–1996*, szerk. MIKÓ Irén, Debrecen, 1996; LUKÁCS Géza és munkatársai, *100 éves a Magyar Sebész Társaság*, Budapest, 2006, 188–189, 257–258; MIKÓ Irén, *Magyar Sebész Társaság Kísérletes Sebészeti Szekciója = A Magyar Sebész Társaság elmúlt 10 éve (2006–2016)*, szerk. LUKÁCS Géza, Budapest, 2016, 59–94; OLÁH Éva, *100 éves a Debreceni Egyetem: Az Általános Orvostudományi Kar története*, Debrecen, 2012, 202–207, 328–331, 449–450; RÓTH Erzsébet, LANTOS János, *A Pécsi Kísérletes Sebészeti Intézet 50 éve 1952–2002*, Pécs, 2002.

² FURKA István, *Szösszenetek a Műtéttanról*, Debrecen, 2014.

1./b ábra. Bornemisza György
1953. március 1–1972. június 30-ig
irányította a Sebészeti Műtétani és Ana-
tómiai Intézetet, mely elnevezés később
Kísérletes Sebészeti Intézetre változott.

december 1-jével be fogom indítani. Tehát azon egyetemekenél is, ahol még a megfelelő elhelyezés nem lesz biztosítva, meg fog indulni a tanszék. A tanszék beindításához viszont szükség van a folyó évi költségvetésben biztosított állások egy részére. Így a tanszékvezetői állásokon kívül szükség lesz Budapesten 1 adjunktusi és 2 tanársegédi, a debreceni, pécsi és szegedi egyetemeken pedig 1 adjunktusi és 1 tanársegédi állásra. Intézkedni kell tehát az iránt, hogy ezen állások december 1-jén rendelkezésre álljanak [...] Az intézetek működéséhez a folyó évi költségvetésben már történjen gondoskodás.”³

A miniszter asszony a Tájékoztatói és Műtétani Tanszék ideiglenes vezetésével 1951. december hó 1-jével dr. Nagy Dénes egyetemi docentst bízta meg, aki szolgálatát december 1-jével megkezdte Debrecenben (1./a ábra). 1952. január 1-jétől a tanszékvezetői állás betöltésére meghirdetett pályázatot elnyerte, és a tanszék működése az 1951/1952. tanév

II. félévében elindult. A tanszék elhelyezésére az úgynevezett „Elméleti Négyszög” déli tömbjében található – a már korábban is jelzett – Törvényszéki Orvostani Intézet egyik szárnya került kijelölésre. A fentebb jelzett határozat alapján az egyetemi adjunktusi kinevezést dr. Bakó Géza, míg a tanársegédi állást dr. Farkas László nyerte el az újonnan megalakult tanszéken. Érdekességként megemlíthető, tekintve, hogy nőtlenek voltak, bent lakhattak abban a helyiségben, melyet később a tanszék könyvtárának rendeztek át.

A kinevezett tanszékvezető elindította a szervezést az épület belső kialakítására, és ugyanakkor az oktatás is megindult az 1952/1953. tanév I. félévében. Rövid időn belül közel 120 db nagyméretű „oktatási táblakép” készítése kezdődött el az előadások és gyakorlatok bemutatásához, melyeket tanszékünkön azóta is megőriztünk, alkalomra várva, hogy könyvben is kiadathassuk azokat idővel, hiszen komoly oktatástörténeti értékeik vannak. Tananyagként az 1953-ban Budapesten az Egészségügyi Kiadó által 2550 példányban megjelentetett *Littmann Imre: Sebészeti műtétan* című egyetemi tankönyve szolgált, az alábbi belső fedőlapi szöveggel: „E könyv kiadását az Egészségügyi Miniszter rendelte el.”

Tekintettel arra, hogy: „[...] az Egészségügyi Minisztérium dr. Nagy Dénes elvtársat a budapesti Orvostudományi Egyetem Tájékoztatói és Műtétani Intézetébe tanszékvezető docensnek kinevezte”² Dr. Nagy Dénes, a tanszék első vezetője 1953. március 1-jétől Budapestre távozott. Így a tanszékvezetésben változás történt.⁴

³ FALLER, *i. m.*

⁴ FALLER, *i. m.*; FURKA, *Kísérletes Sebészeti Intézet története, i. m.*

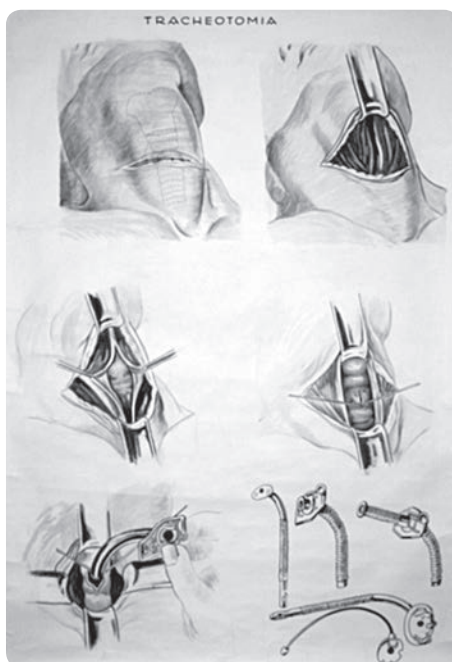
Ezt követően Bornemisza György irányította a tanszéket 1953-tól 1986-ig, előbb egyetemi docensi, majd 1972-től egyetemi tanári rangban (1./b ábra).

Bornemisza György Felvincen született 1916. április 14-én. Egyetemi tanulmányait a kolozsvári egyetemen végezte, 1939-ben szerzett orvosdoktori oklevelet. Már medicusként dolgozott az egyetem Anatómiai Intézetében és Sebészeti Klinikáján. A diploma elnyerése után a kolozsvári Ortopéd és Gyermeksebészeti Intézetbe nyert kinevezést. 1945–1950 között a budapesti I. Sz. Sebészeti Klinikán dolgozott, mint gyakorlonok, klinikai orvos, majd tanársegéd. Ezt követően az Egészségügyi Minisztérium főelőadója volt az egyetemi osztályon. Innen kapott Ratkó Anna miniszter asszonytól megbízást a budapesti tanszék megszervezésére, majd a debreceni tanszék vezetésére.

Feladata volt az intézet struktúrájának kialakítása, melyben jelentős szerepet töltött be a 3 asztalos oktatóműtő és az 1 asztalos kutatóműtő, a bemosakodó- és sterilizálólhelyiség, az állatház, a fotó- és szövettani laboratórium, a tanszéki könyvtár, az igazgatói és az orvosi dolgozószobák létrehozása. A tanszék könyvtárába folyamatosan történtek az oktatást, kutatást, állattartást segítő szakkönyvi beszerzések.

A IV. éves hallgatók számára megszervezte a két féléves, szigorlattal záruló sebészeti műtéttani tantárgy oktatását. Az előadások a Kórbonctani Intézet tantermében hangzottak el, alkalmazva szemléltetőeszközként az „oktatási táblaképeket” (2. ábra). A táj-anatómiai bonctermi gyakorlatok jelentős része az Anatómiai Intézet tetemein történt, míg a Műtéttani Intézetben – havonta egy alkalommal – kísérleti állatokon oktatóműtétek is szolgálták a sebészeti műtéttani alapok és alapvető beavatkozások elsajátítását. A szigorlati napló bevezetése is ekkor valósult meg.

Bornemisza György vezetésével 1953–1960 között főleg a szövetbarát műanyagok sebészi felhasználása, szövetkonzerválási lehetőségek és az auto-alloplastikus szövetpótlások jelentették a kutatások fő irányát, valamint experimentális érsebészeti beavatkozások sebésztechnikai vonatkozásai tartoztak még ezek közé. 1956-ban „Az érhiányok pótlása” című disszertációjával az orvostudományok kandidátusa címet, 1970-ben a „Műanyagok felhasználása a sebészet egyes területein” című doktori értekezésével az orvostudományok doktora tudományos fokozatot szerzte meg.

2. ábra. Oktató tábla a tracheotomia (légszomsztés) műtétttechnikai lépéseinek és kellékeinek bemutatásához. (Készítette: F. Bokor Á. – 1952, szélesség: 110 cm, magasság: 150 cm)

Az 1960–1970-es években a kutatási témák sebészi varróanyagokkal és sebészi szövetragasztókkal, a sebészi varrógépek használati lehetőségeivel is foglalkoztak, valamint Ladányi professzornő közreműködésével a biológiai fedőkötések témakörében folyt számos kutatás. További bővülést jelentett az experimentális urológiai és vesetranszplantációs munkacsoport megalakulása Furka István vezetésével és a kísérletes szívsebészeti és tüdősebészeti munkacsoport munkássága Szentkereszty Béla irányításával.

Bornemisza Györgyöt 1966-ban az akkor alakuló *Société Européenne de Chirurgie Experimentale* (a társaság jelenlegi neve *European Society for Surgical Research – ESSR*) alapító tagjává választotta. Elnöke és egyik alapító tagja volt a Magyar Sebész Társaság Kísérletes Sebészeti Szakosztályának. 1967-ben a debreceni intézet megszervezte hazánkban is az I. *Kísérletes Sebészeti Kongresszust* Hajdúszoboszlón. Vezetőségi tagja is volt a Magyar Sebész Társaságnak.

1965-től kezdődően az intézet több külföldi intézettel volt kollaborációs kapcsolatban: a Leningrádi Orvostudományi Akadémia Szív- és Érsebészeti Intézetével, a Rosstocki Egyetem Anatómiai Intézetével, a Greifswaldi Sebészeti Klinikával, a Bratislavai Szlovák Tudományos Akadémia Kísérletes Sebészeti Intézetével, Wrocław Egyetem Kísérletes Sebészeti és Polimerkutató Intézetével, a Berlini Humboldt Egyetem Sebészeti Klinikájával.

1972-ben az intézetet Kísérletes Sebészeti Intézetnek nevezték el, és a kutatómunka került előtérbe. Így sajnos 1972–78 között, az akkori egyetemi reformok értelmében az oktatás háttérbe szorult, de ennek ellenére évente 25–30 orvostanhallgató csatlakozott az intézeti kutatási témákhoz diákkörösként.

Bornemisza György munkássága alatt mintegy 150 tudományos közleménye jelent meg. Szerkesztőbizottsági tagja volt a „*Polymers in Medicine*” című lengyel tudományos folyóiratnak.

Bornemisza professzor 1986-ban vonult nyugdíjba. 1992. november 13-án, Budapesten hunyt el. A Debreceni Orvostudományi Egyetem nevében dr. Furka István búcsúztatta.

Bornemisza György professzor kitüntetései: Kiváló Munkáért (1983), Munka Érdemrend arany fokozata (1986).

II. korszak (1986–2000)

1986-tól Furka István kapott megbízást az intézet vezetésére egyetemi docensi rangban, majd 1989-től egyetemi tanárként 2000-ig (3. ábra).

Furka István Gyulán született 1935. május 15-én. Egyetemi tanulmányait a Debreceni Orvostudományi Egyetemen végezte 1953–1959 között. 1958-ban – 1 évvel végzését megelőzően – gyakornoki kinevezést nyert a Kísérletes Sebészeti Intézet jogelődjébe, a Sebészeti Anatómiai és Műtéttani Intézetbe. Végigjárta az egyetemi ranglétrát

az egyetemi tanárságig. Intézetigazgatói megbízását 1986. július 1-jén nyerte el, melyet 2000. június 30-ig töltött be. Ezt követően egyetemi tanárként végzett oktató-, kutató- és szakmai munkát nemcsak egyetemünkön, hanem az MTA és különböző minisztériumok megbízásaiból is. 2003-tól a Mikrosebészeti Oktató és Gyakorló Központ szakmai igazgatója. 2005-től emeritus professor.

Irányításával alakult ki az intézet jelenleg is meglévő szervezete. Igazgatása kezdetén jelentős belső átépítések történtek az I. klinikatelepi „A” épületben (intézeti szóhasználatunkban „Felsőház”) a Mikrosebészeti Oktató és Gyakorló Központtal, könyvtárral, intézetigazgatói dolgozóval és orvosi szobákkal, irodával. A II. klinikatelepen tervei alapján építették meg 1986 szeptemberére az intézet nagyobb területű „B” épületét (a mi szóhasználatunkban az „Alsóházat”), földszintjén az állatházzal és a kapcsolódó előkezelő és utókezelő helyiségekkel, a kutatólaboratóriummal, az emeletén az oktatóműtőkkel és az 1992-től működő Laparoszko-pos Oktató és Gyakorló Központtal. 1998-ban ismét jelentős területbővítés történt a „B” részleg épületében egy többfunkciós előadóterem kialakításával, az oktató- és kutatóműtők felújításával – bilaterális összeköttetésben az előadóteremmel. A nagyszámú kutatómunkához egy új kutatólaboratórium és az egyre növekvő oktatási tevékenység kiszolgálására egy fotózási és videózási lehetőséget biztosító oktatásistúdiót is létrehozta.⁵

Intézetvezetése alatt teljes mértékben megújult az intézet graduális oktatási tevékenysége mind magyar, mind angol nyelven. 1988-ra elkészültek az ÁOK magyar és angol nyelvű tananyagai – diasorokkal és videofilmekkel együtt –, és bevezetésre került a „Műtéttani alapismeretek” féléves tantárgy, záró kollokviummal. 1992-től a Fogorvostudományi Karon (FOK), 1996-tól a Gyógyszerésztudományi Karon (GYTK) is elindult az oktatás. Mezey Géza professzorral együtt a Gyógyszerésztudományi Karon megteremtette a „Gyógyászati segédeszköz alap- és anyagismeret” tantárgy oktatását. Az orvostanhallgatók és fogorvostan-hallgatók számára előtérbe került a kiscsoportos gyakorlatokat biztosító oktatás bevezetése valamennyi tantárgyuknál. Az országban elsőként indította III., illetve IV. éves orvostanhallgatók számára 1995-ben a magyar és angol nyelvű „Mikrosebészeti alapismeretek” és „Laparoszko-pos alapismeretek” című szabadon választható kredit kurzusokat, a már korábban meghirdetett „Műtéttani gyakorlatok” című alternációs programokra alapozva azokat.⁶

3. ábra. Furka István 1986. július 1-től 2000. június 30-ig volt igazgatója a Kísérletes Sebészeti Intézetnek, majd névváltoztatást követően a Sebészeti Műtéttani Intézetnek.

⁵ FURKA, *Kísérletes Sebészeti Intézet története, i. m.*; OLÁH, *100 éves a Debreceni Egyetem, i. m.*

⁶ *Uo.*

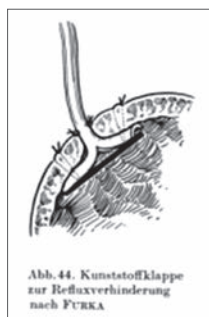
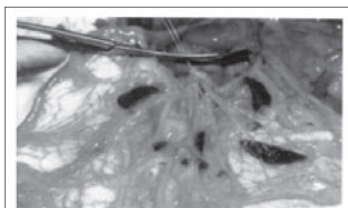

Abb. 44. Kunststoffklappe zur Refluxverhinderung nach FURKA

Die Ergebnisse derartiger Eingriffe am distalen Harnleiterende sind so gut, daß die zusätzliche Einbringung körperfremden Materials zur Refluxverhütung überflüssig ist. Am gewebefremden Material kommt es in der Regel sehr bald zur Inkrustation. Der Vollständigkeit halber seien diese Versuche nur kurz angedeutet (Abb. 44).

4.1a ábra

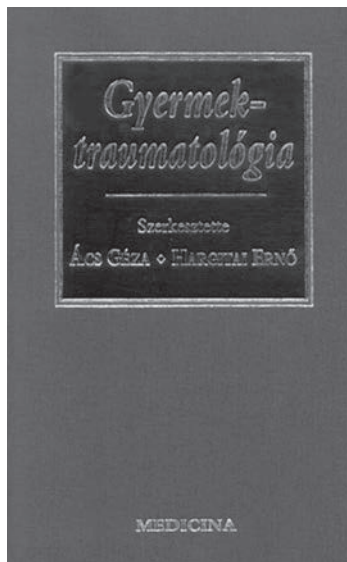
38-12. ábra. Lépdarabok cseposzbe helyezésé (DOTE anyagából)

58 E.R. Stehm and Mary Wakim

8 years after vaccination. Such patients also responded well to *H. influenzae* vaccination [15].

Penicillin prophylaxis is recommended for all asplenic and functionally asplenic children less than 5 years old. Compliance is improved by repeated warnings about the dangers of overwhelming fatal sepsis [2].

To decrease the likelihood of infection following splenectomy, alternative methods of treatment for certain diseases and avoidance of splenectomy following splenic trauma have been proposed. There is a lower infection rate after splenectomy secondary to trauma when compared to elective splenectomy for some underlying diseases such as idiopathic thrombocytopenic purpura (ITP), thalassemia, Hodgkin's disease, and others. Some splenectomized patients following trauma develop splenosis, or seeding of the peritoneal cavity with splenic fragments, possibly restoring splenic function. This led to the use of autotransplantation and partial splenectomy as a means of avoiding postsplenectomy complications. Szendroi implanted splenic slices between two layers of omental pouch ("Furka's spleen chip") [28]. Follow-up of ten such patients by radionuclide imaging, IgM levels, and tuftsin levels have shown functioning splenic tissue [28]. However, other authors have ques-

4.1b ábra

Furka István 4.1a urológiai műtéttechnikai megoldása (vesicoureteralis reflux gátlása) és 4.1b lép autotransplantációs sebészeti technikája szakkönyvekben.

1987-ben alapította meg a Sebészeti Varróanyag Múzeumot, melynek kiállítási anyaga is az oktatást szolgálja.

1992-től jelentős szerepet vállalt a posztgraduális képzés keretén belül a laparoscopos sebészeti technikák oktatási módszerének megvalósításában, így magyarországi elterjesztésében is. Az 1986-tól meghirdetett mikrosebészeti kurzusai az országhatáron kívülről is vonzzák az érdeklődőket (Ausztria, Lengyelország, Izrael, Hollandia, Anglia). Mindemellett 2000-től a sebész rezidens/szakorvosképzés irányítója is.⁷

Furka István mindig kiemelt feladatának tekintette a tudományos diákkörös hallgatókkal való foglalkozást, a tudományos utánpótlás nevelését. Témavezetésével közel 40 pályamunka készült. Helyi és idegen nyelvű TDK-konferenciákon hallgatói 72 előadást tartottak. 1964–1973 között a DOTE Tudományos Diákköri Tanács titkára volt.⁸ Tudományos diákkörös tevékenységéért 2009-ben *Mestertanár Aranyérem* elismerésben részesült.

Urológiai szakvizsgálja mellett laboratóriumi szakvizsgálóval is rendelkezik. Szakterülete az urogenitális apparátus, a hasi parenchymás szervek, így különösen a lép sebészetének kutatása, emellett vizsgálta a különböző sebészi varróanyagok és a szervezet kölcsönhatásait is. Kiemelt szakterülete még a mikrosebészet is.

„*Kísérletes adatok az ureter sebészetéhez*” című kandidátusi értekezését 1969-ben védte meg. Jelentős egyik műtéttechnikai megoldása (vesicoureteralis reflux gátlása), amelyet az „*Urologische Operationslehre*” című könyv 1969-ben nevével jelezve adott közre (4./a ábra). Sebészi kutatómunkájának tudományos elismeréseként Purkinje-érmet kapott. 1990-től a Cseh és Szlovák Sebész Társaság tiszteletbeli tagja. A lép rezekciójának kidolgozásáért, valamint lép autotransplantációs kutatásaiért – melyet a gyakorlatban is alkalmaznak – a Milánóban rendezett II. *Sebészi világhét*en „Ambrogioni” aranyéremmel tüntették ki. A lép autotransplantációs technikáját a „*Surgical Diseases of the Spleen*” és a „*Gyermektraumatológia*” című könyvek is közlik (4./b ábra). 1988-ban megvédte akadémiai doktori disszertációját a „*Segédanyagok felhasználásának lehetőségei az urogenitalis apparatus egyes sebészi beavatkozásainál*” címen. Munkásságát jellemzi még közel 300, többnyire angol nyelvű közleménye, illetőleg könyvrészletek, a több mint 400 rangos belföldi és nemzetközi kongresszuson elhangzott előadása.⁹

Számtalan kongresszus szervezésében vett részt, melyek közül kiemelendő, hogy 1967-ben Hajdúszoboszlón, a hazánkban a debreceni intézet által szervezett I. *Kísérletes Sebészeti Kongresszus* titkára volt. Több európai és világkongresszuson vett részt tudományos bizottsági tagként, üléslélökként vagy meghívottként.

⁷ FURKA, *Kísérletes Sebészeti Intézet története, i. m.*; MIKÓ Irén, *50 év a Debreceni Egyetem Sebészeti Műtettani Intézet történetéből 1953–2003*, Debrecen, 2003.

⁸ MIKÓ Irén, *50 év... , i. m.*; MIKÓ Irén, FURKA István, *50 éves a tudományos diákköri munka a Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum Sebészeti Műtettani Tanszékén 1957–2007*, Debrecen, 2008.

⁹ OLÁH, *100 éves a Debreceni Egyetem, i. m.*

Számos hazai és nemzetközi tudományos társaság tagja és/vagy vezetőségi tagja. A TMB Klinikai Szakbizottságának is tagja volt (1984–2001), majd az Akadémia Doktori Bizottsága Klinika II. Szakbizottságának lett tagja két cikluson keresztül (1998–2003). Az MTA közgyűlési doktor képviselője is két ciklusban (1998–2004). Az MTA Orvosi Tudományok Osztálya Klinika II. Szakbizottságának tagja 2005–2008 között. Szerkesztőbizottsági tagságai is széles körűek még a mai napig is. Jelentős nemzetközi megbízatása az USA-ban az American Surgical Academy lapjának, a *Journal of Investigative Surgery*nek igen aktív szerkesztő bizottsági tagsága immár 17 éve. A Debreceni Egyetem Orvostudományi Doktori Iskola egyik alapító belső tagja és akkreditált témavezetője, számos sikeres PhD védéssel.

1999-től Furka István elnökségével a Sebészeti Műtéttani Tanszék területén működik a Debreceni Egyetem Munkahelyi Állatkísérleti Bizottsága (DE MÁB), mely az európai normáknak és a Magyar állatvédelmi törvénynek (1998/XXVIII.) megfelelően irányítja, ellenőrzi és engedélyezi az egyetemen folytatott állatkísérleteket. Választott tagsága révén folyamatos a Debreceni Egyetem képviselete a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium 22 tagú Állatvédelmi Tanácsadó Testületében (ÁTT), a 13 tagú Állatkísérleti Tudományos Etikai Tanácsában (ÁTET) és az MTA Osztályközi Állatkísérleti Tudományos Bizottságában (ÁKTB) – ez utóbbi kettőben első elnökhelyettesként, majd 2008-tól az MTA ÁKTB elnökeként tevékenykedik jelenleg is.

Tudományos sikerein és szakmai munkáján túlmenően a művészetek iránti elkötelezettség is jellemzi. 1992-ben megalapította a Sebészeti Műtéttani Tanszéken működő – a megyében alkotó kortárs képzőművészek műveit bemutató – Extra Képzőművészeti Galériát, melynek kiállítási anyaga a mai napig is díszíti az új „Felsőház” oktató- és közösségi tereit. 2000–2005 között rendszeresen szervezte a *Művészetek a Műtéttanon* című művészeti és hangversenysorozatot, melyet az új „A” részleg átadását követően újraindítottak 2011-ben.

2009. szeptember 6-án dr. Furka István „50 éven át kifejtett értékes szakmai tevékenységének elismeréséért” *Aranyoklevelet* vehetett át a Debreceni Egyetemtől, azzal a megtiszteltetéssel együtt, hogy volt évfolyamtársai őt kérték fel, hogy egyetemünk vezetésének a köszönőszavakat tolmácsolja, melyek a következők voltak:

„Mélyen Tisztelt Rektor Úr! Elnök Urak! Dékán Urak és Tisztségviselők! Mélyen Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Meghatódva mondok évfolyamtársaim nevében köszönetet az egyetem vezetésének azért, hogy bennünket alkalmasnak tartottak [arra], hogy Jubileumi arany diplomát kaphassunk.

Meghatódva gondolok vissza arra az 1959. szeptemberi, számunkra nagyon szép napra, amikor esküt tettünk, megkaptuk a diplománkat és elindultunk, [az] akkor még általunk nem ismert útra, amely sok szépet, jót, eredményeket, de egyszer-egyszer szomorúságot és néha kudarcot is jelentett számunkra.

Meghatódva gondolok egykori volt Professzorainkra, Tanárainkra, Mestereinkre, akik kellő szigorral, de mély humánummal és szeretettel készítették fel bennünket erre a csodálatos pályára. A laudációkban hallottuk, hogy mily sokfelé állított bennünket a sors.

Az annak idején álomnak tűnő diagnosztikus és terápiás lehetőségek ma már rutin feladatok. A medicina fejlődésének csodálatos fél évszázadát éljük meg. Jó sorsom engedni láttatta, hogy szeretett alma materünk gyarapodását is követhetem, amely nemcsak a kül-sőkben (épületekben), hanem belső magasságra is emelkedett.

Meghatódva gondolok az Évolyamtársainkra, akik nem lehetnek már itt, mert elmentek a mindenélők útján. Nyugodjanak békében!

Különösen meghatódva gondolok Szüleinkre, Társainkra, Gyermekeinkre és még sokan másokra, akik segítettek, támogattak, lehetőséget biztosítottak számunkra, alkalmasint ápoltak, hogy megérhettük ezt a mai szép napot. Az Isten áldja meg őket vagy az emléküket.

Mélyen tisztelt Rektor Úr! Ismételten évolyamtársaim nevében köszönetet mondok a Jubileumi diplomámkért.”

2018 szeptemberében lesz 60 éve, hogy első és egyetlen munkahelyeként, a Sebészeti Műtéttani Tanszéken/Intézetben dolgozik Furka István professzor. Számos oktatási (Magyar Felsőoktatásért Emlékplakett), sebész-szakmai elismerés (Magyar Sebészetért Emlékérem, Petri Gábor-díj) és -kitüntetés (Batthyány-Stratmann László-íj) birtokosa.

III. korszak (2000. július 1.–2013. június 30.)

Mikó Irén 2000. július 1-jétől 2013. június 30-ig vezette a Sebészeti Műtéttani Intézetet, kezdetben egyetemi docensként, majd 2005. szeptember 1-jétől egyetemi tanárként (5. ábra). Közben az intézet neve 2004-től Sebészeti Műtéttani Tanszékre változott.

1972-ben fejezte be tanulmányait a Debreceni Orvostudományi Egyetemen „*summa cum laude*” minősítéssel, majd az Egyetem Kísérletes Sebészeti Intézetében kezdett dolgozni. 1976-ban orvosi laboratóriumi vizsgálatokból szakvizsgát szerzett. 1989-ben védte meg kandidátusi értekezését „*Szervmegtartásra irányuló lehetőségek a vese sebészetében*” című munkájával. 1999-ben habilitált a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetemen. 2004-ben Menedzser Akadémia oklevelet kapott.

Az intézetigazgatói váltásnál olyan oktatási szisz-témát „örökölt”, melyet hosszú éveken keresztül a korábbi intézetigazgatóval együttesen dolgoztak ki és valósítottak meg. Feladatainak a már meglévő tananyag finomítását, illetve naprakész-sé tételét tekintette. Vezetésével az oktatási anyagot videokonferencia-szisz-téma szerinti megjelenítésben felfrissítették, korszerűsítették az újabb sebészi technikák, új eszközök,

5. ábra. Mikó Irén 2000. július 1-től 2013. június 30-ig vezette a Sebészeti Műtéttani Intézetet, mely elnevezés a Sebészeti Intézet megalapításával Sebészeti Műtéttani Tanszékre változott.

6. ábra: A Sebészeti Műtettani Tanszék „Felső – Háza”
 a. A közel 60 évig, alapításától kezdődően, a Sebészeti Műtettani Tanszék
 alapépületét biztosító „A” részleg az I. Klinika telepen

b. és az épületet Furka István tiszteletére megörökítő László Ákos,
 Debrecen „Pro Urbe” díjas grafikus művész alkotása.

műszerek megjelenésének megfelelően. Ehhez komoly infrastrukturális háttér megteremtése is szükségessé vált, a gyakorló és szemináriumi termek fejlesztésével, az oktatást segítő videokonferencia-rendszer kialakításával. A megfelelő mulázs-jellegű ún. szimulációs sebésztechnikai oktatómodellek beszerzésével és állati eredetű biopreparátumok alkalmazásával a gyakorlati oktatás 2004 májusától – elsőként a négy orvosegyetem hasonló intézetei közül - már az európai és a hazai normák szerinti állatvédelmi törvényi előírásoknak megfelelően, az állatkíméleti elvek biztosításával történt egyetemünkön.¹⁰

2006. július 1-jén alakult meg a Sebészeti Intézet. Ettől kezdődően a Sebészeti Műtétani Tanszék a Sebészeti Intézet – szervezetileg és gazdaságilag is – önálló tanszékeként működik. A tanszék vezetője egyben a graduális oktatásért felelős intézetigazgató-helyettesi feladatokat is ellátta a kezdeti időszakban.

2010 novemberében elköszöntek az általuk nagyon szeretett és közel 60 évig, alapításától kezdődően, a Sebészeti Műtétani Tanszék alapépületét biztosító „A” részlegüktől, a „Felső-háztól”, mely épület akkori hangulatát Debrecen város „Pro Urbe” díjas művésze, László Ákos is megörökített (6. a–b. ábra). A sors fintora, hogy a régi épület hátsó bejárata feletti alapító felirat, a „Sebészeti Műtétani Intézet” betűi, az újrafestés után is kidomborodnak, s jelzik, hogy ez volt az intézet első székhelye.¹¹

A II. Klinikatelepen tanszékvezetése alatt készült el az új „Felső-ház”, mintegy 250 méternyi távolságban a tanszék „B” részlegéhez, azaz „Alsó-házához”. Az új épületrész megtervezését most is Furka István professzor vállalta. A kivitelezése két és fél hónap alatt megtörtént. Szép új részleg lett, sikerült megőrizni sok régi értéket, a régi ajtókat, a bútorokat az új épület területén, és így belülről talán nem is érződött meg annyira ez az iszonyatosan gyors változás. Egy nagy, egy közepes méretű és egy kis oktatóteremmel, valamint három múzeummal és dolgozószobákkal bővült az új részleg. Az itt kialakított könyvtárunkba is áthozták a Debreceni Egyetem megalakulása idejében is meglévő csodálatos könyvszekrényeket, a nagyon komoly szakmai tartalmú könyvekkel együtt – nem ajánlották fel az egyetem központi könyvtárának ezt a gyűjteményt. A tanszék Mikrosebészeti Oktató és Gyakorló Központja is jelentősen bővült, hét mikro-szakkóppal biztosítva az oktatást.¹²

A korábban már meglévő Varróanyag Múzeum mellett létrehozta Furka professzorral együtt a „Sun Lee Mikrosebészeti Múzeumot” és a „Sebészi Varrógépek Múzeumát” is.¹³ Megtörtént a „Veres János Emlékhely” kialakítása is a tanszék „B” részlegében, a laparoszkópos műtétek elengedhetetlen kellékének – a Veres-tűnek – a megalkotója előtti tisztelges jeléül.¹⁴ A tanszék valamennyi múzeuma oktatást segítő muzeális értékű

¹⁰ MIKÓ Irén, *Tények és képek. Sebészeti Műtétani Tanszék 2000–2005*, Debrecen, 2006; OLÁH, *100 éves a Debreceni Egyetem*, i. m.

¹¹ MIKÓ Irén, NÉMETH Norbert, *Tények és Képek Sebészeti Műtétani Tanszék 2010/2011. tanév*, Debrecen, 2011.

¹² *Uo.*

¹³ *Uo.*

¹⁴ FURKA, *Kísérletes Sebészeti Intézet története*, i. m.; Uő, *Egy tű, amely körül forog a világ*. Dr. Veres János

7.1a ábra.

7.1a ábra.

7.1c ábra.

7.1b ábra.

7.1d ábra.

7.1a–d ábra. A Sebészeti Műtétani Tanszék múzeumai:
 a. Sebészeti Varróanyagok Múzeuma; b. a „Sun Lee Mikrosebészeti Múzeum”;
 c. „Sebészeti Varrógépek Múzeuma” és a d. „Veres János Emlék hely”

gyűjtemény (7./a–d ábra). E múzeumok a Kenézy Villában lévő Orvostörténeti Gyűjtőhely állandó szatellita kiállítóhelyeként is szolgálnak.

Vezetése alatt a tanszék *graduális* oktatási tevékenysége az akkori Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum (DE OEC) csaknem valamennyi karára kiterjedt, folytatva ezzel az előde által elkezdett oktatómunkát. Kezdetben az Egészségügyi Főiskolai Karon (EFK), majd jogutódjaként az Általános Orvostudományi Kar Orvostudományi Laboratóriumi Analitikus Szakirányán (ÁOK–OKLA) 14 előadással és 28 gyakorlattal, levelező- és nappali tagozaton is, beindította az „*Állatkísérleti alapismeretek*” tárgy – kollokviummal záródó – oktatását.¹⁵

Igazgatása alatt lényegesen több hallgatónak biztosított lehetőséget a változatlanul nagy népszerűségnek örvendő magyar és angol nyelvű „*Műtéttani gyakorlatok*”, „*Mikrosebészeti alapismeretek*” és „*Laparoszkópos alapismeretek*” című szabadon választható kredit kurzusoknak, melyek 2005-től már kötelezően választható minősítést nyertek. A kurzusok oktatási anyagának elsajátításához elkészült az első jegyzet is, „*Mikrosebészeti alapismeretek*” címmel, melynek második kiadása 2011-ben jelent meg. 2007-től magyar és angol nyelven is elindult egy új, szabadon választható kredit kurzus, a „*Haemorheológiai alapismeretek*” dr. Németh Norbert vezetésével.

2004-től kezdődően ÁOK, FOK és GYTK oktatásához magyar és angol nyelvű syllabusz típusú jegyzeteket készített Furka Istvánnal együtt, melyeknek 2007-ben a második, 2011-ben a harmadik, majd 2016-ban negyedik javított, bővített kiadásai is megjelentek az általános orvostanhallgatók részére. Oktatási munkájukat segítő jegyzeteinek száma: 11, beleértve a bővített, átdolgozott kiadásokat is. 2012-ben Furka Istvánnal együtt „*Műtéttani alapismeretek*” címmel tankönyvet is adtak ki, melynek második, javított kiadása 2015-ben jelent meg a Debreceni Egyetem Kiadó gondozásában.

Tudományos diákkörben kifejtett tevékenysége során 29 pályamunka, 59 TDK-előadás, 15 sebészkongresszusi előadás született.¹² 2013-ban ő is „*Mestertanár Aranyérem*” elismerésben részesült.

A tanszék jelentős oktatási tevékenységet végzett a *posztgraduális* képzés keretein belül is. 1999-től az új rezidens/szakorvosképzés 36/1999. (VIII.13.) sz. Eü. M. rendelete alapján a sebészeti alapszciplinák keretén belül vettek részt rezidensek 2002-ig évente 2–2 hetes, 2004-től 3–3 hetes, 2013-tól már 4 hetes „*Műtéttani gyakorlatok*” törzsképzési programmal, mely alpműtéttani, mikrosebészeti és laparoszkópos ismereteket ad. A képzés során az egyes sebészi ágazatoknak megfelelően, országosan elismert szakemberek is tartanak 1–1 napos szakmaspecifikus továbbképzést a rezidenshallgatóknak.¹⁶

orvos életútja. Debrecen–Kapuvár–Budapest, Debrecen, 2014, 53, 172–173, 177; Mikó Irén, *Tények és Képek Sebészeti Műtéttani Tanszék 2011/2012. tanév*, Debrecen, 2012.

¹⁵ Mikó Irén, *Tények és képek. A Sebészeti Műtéttani Tanszék 2006/2007. tanév*, Debrecen 2007; Uő, *Tények és képek. A Sebészeti Műtéttani Tanszék 2007/2008. tanév*, Debrecen 2008; Uő, *Tények és képek: Sebészeti Műtéttani Tanszék 2008/2009. tanév*, Debrecen, 2009; Uő, *Tények és Képek Sebészeti Műtéttani Tanszék 2005–2010*, Debrecen, 2010.

¹⁶ Mikó, *Tények és Képek Sebészeti Műtéttani Tanszék 2005–2010, i. m.*; Uő, *Magyar Sebész Társaság... i. m.*

Ezen oktatási formához a három vidéki egyetem Sebészeti Műtéttani Intézetei konzorcionális összefogás révén a Magyar Sebész Társaság vezetőségének támogatását is élvezve – szegedi konzorciumi vezetéssel – sikeres EU-pályázatot (HEFOP-3.3.1-P-2004-09-0040/1.0) nyert el „*Sebészeti gyakorlati alap- és szakképzési rendszer*” címmel a 2005–2006. évre. Ennek eredményeképpen klinikai gyakorlótereik műszerezettségét egységesen bővítették a minimálisan invazív sebészeti technikák – laparoszkópia, mikrosebészet – oktatásához, egységesítve egyúttal az oktatási anyagot is a sebészrezidens-képzés eddig oktatott törzsanyagához képest. Az így egységesített oktatási anyagok 2006-ban, bár nem a legszerencsésebb címválasztással, „*Nagyított sebészet*”, illetve „*Magnified surgery*” címmel könyvformában is megjelentek.¹⁷

A tanszék e periódusban is folytatta a *folyamatos orvostovábbképzési* tevékenységét.

Igazgatása alatt a Sebészeti Műtéttani Tanszék tudományos tevékenysége saját tanszéki, kollaborációban végzett klinikai jellegű kutatásokból, valamint a Debreceni Egyetem Orvostudományi Doktori Iskolához bejelentkezett nappali, levelező vagy egyéni képzésben részt vevő PhD hallgatók kutatásaiból tevődött össze, számos eredményt felmutatva a klinikai gyakorlat számára a hasi parenchymás szervek – vese, pancreas, máj, lép – sebészete területén, az ischaemia-reperfúziós változások követésével is, valamint az idegsebészeti, a laparoszkópos és a mikrosebészeti beavatkozások kapcsán is. Kutatásait 6 OTKA, 1 ifjúsági OTKA, 3 tanszéki és 6 kollaborációs ETT, 1 PFP, 1 OMFB, 1 GVOP, 1 TÉT és 1 NKTH pályázat támogatta e periódusban.¹⁸

Mikó Irén több hazai és nemzetközi tudományos társaság munkájában vett és vesz részt a mai napig is. Tudományos megbízatásai közül kiemelhető az ETT II. szakbizottsági (1998–2013) és az OTKA Operatív Orvostudományok Szakszűri tagsága (2005–2008). Szerkesztői bizottsági tagként tevékenykedett több folyóiratnál: jelenleg a *Microsurgery/USA* és az *Annals of Plastic Surgery/USA* folyóiratoknál lát el feladatokat.

13 éves vezetői munkássága alatt 1–1, a tanszékük, valamint a diákköri tevékenységük 50 évét megjelenítő összefoglaló könyvet,¹⁹ 2 két 5 éves periódust, valamint hét, 1–1 éves oktatási periódusukat bemutató könyvet készített.²⁰

A kiadványok megtalálhatóak a 2013. szeptembertől újonnan szerkesztett és átalakított www.surg.res.dote.hu tanszéki honlapján, valamint a www.surg.res.dote.hu tanszéki honlapon az *Intézet története® Hagyományörzés® Kiadványok* címszókra kattintva.

Mikó Irén is számos oktatási (Magyar Felsőoktatásért Emlékplakett), sebész-szakmai elismerés (Magyar Sebészetért Emlékérem, Petri Gábor-díj) és kitüntetés (Batthyány-Stratmann László-díj) birtokosa.

¹⁷ Vö. Mikó eddig idézett munkáit.

¹⁸ MIKÓ Irén, *Tények és képek 2012/2013. tanév: Tények képek nélkül 2000–2013. tanévek*. Debrecen 2013; Uő., *Magyar Sebész Társaság...*, i. m.

¹⁹ MIKÓ, *50 év ...*, i. m.; MIKÓ, FURKA, *50 éves a tudományos diákköri munka...*, i. m.

²⁰ Vö. a fentebb hivatkozott beszámolókat.

IV. korszak (2013. július 1-től)

Dr. Németh Norbert 2013. július 1-jétől vette át a Sebészeti Műtéttani Tanszék vezetését egyetemi docensként, de ez már egy újabb, történésekben gazdag periódus, melyet remélhetőleg a nevezett fog idővel megírni a történelem szemüvegén keresztül.